

Brusel 5. července 2022
(OR. en)

10791/22

LIMITE

ELARG 55
ME 1

POZNÁMKA K BODU „I/A“

Odesílatel:	Pracovní skupina pro rozšíření a pro země jednající o přistoupení k EU
Příjemce:	Výbor stálých zástupců / Rada
Datum:	5. července 2022
Č. předchozího dokumentu:	WK 9357/22 REV 1
Předmět:	PŘIDRUŽENÍ S ČERNOU HOROU – stanovení postoje Evropské unie pro jedenácté zasedání Rady stabilizace a přidružení

1. Pracovní skupina s ohledem na jedenácté zasedání Rady stabilizace a přidružení s Černou Horou finalizovala postoj Evropské unie, jehož znění je uvedeno níže v příloze.
2. S výhradou potvrzení Výborem stálých zástupců se Rada vyzývá, aby postoj Unie uvedený v příloze této poznámky potvrdila.

JEDENÁCTÉ ZASEDÁNÍ RADY STABILIZACE A PŘIDRUŽENÍ

EU – ČERNÁ HORA

14. ČERVENCE 2022

NÁVRH společného postoje EU

Evropská unie vítá konání zasedání Rady stabilizace a přidružení EU – Černá Hora. Toto zasedání je vhodnou příležitostí k přezkumu pokroku dosaženého Černou Horou při přípravách na členství, a to v návaznosti na zasedání podvýborů Rady stabilizace a přidružení a výboru pro stabilizaci a přidružení, která se konala od jejího posledního zasedání.

Bod 1. Přijetí pořadu jednání

Bod 2. Schválení zápisu z desátého zasedání Rady stabilizace a přidružení konaného dne 27. června 2019

Bod 3. Vztahy v rámci procesu stabilizace a přidružení

3.1. Přístupová strategie, zejména s ohledem na zprávu Komise o Černé Hoře z roku 2021

EU znovu zdůrazňuje, že evropskou perspektivu Černé Hory jednoznačně podporuje. Vítá celkový pokrok, kterého bylo doposud v přístupových jednáních dosaženo – bylo otevřeno všech 33 prověřovaných kapitol jednání a tři kapitoly byly předběžně uzavřeny –, a dále skutečnost, že Černá Hora přijala posílenou metodiku rozšíření, kterou Rada EU potvrdila dne 6. května 2021.

V návaznosti na uspořádání první politické mezivládní konference s Černou Horou v červnu 2021 EU uvítala konání čtrnácté mezivládní konference s Černou Horou dne 13. prosince 2021, která poskytla fórum pro politický dialog o reformním procesu. EU vítá strategické směřování k EU a ambici Černé Hory pokročit v přístupových jednáních založených na pokračujícím reformním procesu a znovu potvrzuje svůj závazek dále podporovat Černou Horu v jejím úsilí o členství v EU.

EU zdůrazňuje, že dalším milníkem, jehož je třeba dosáhnout před tím, než se přikročí k předběžnému uzavření jiných kapitol nebo tematických okruhů, je splnění **prozatímních kritérií v kapitolách 23 a 24**. EU v těchto dvou kapitolách stanovila 84 prozatímních kritérií. Tím je zajištěna rovnováha mezi pokrokem týkajícím se právního státu a celkovým pokrokem v jednáních. Jakmile Černá Hora vyřeší všechny zbývající nedostatky v oblasti svobody projevu a svobody sdělovacích prostředků, boje proti korupci a organizované trestné činnosti a zrychlí a prohloubí reformy týkající se nezávislosti, profesionality a odpovědnosti soudnictví, bude moci v rámci přistoupení učinit další kroky. Tempo této práce bude určovat Černá Hora.

EU bere na vědomí angažovanost Černé Hory v oblasti právního státu a vybízí Černou Horu, aby i nadále pracovala na provádění všech příslušných aspektů pilíře základních zásad a aby klíčovými reformám věnovala náležitou politickou pozornost a zajistila jejich zviditelnění, ať už jde o právní stát, reformu veřejné správy, fungování demokratických institucí nebo ekonomická kritéria, jakož i kapitoly 5 (Zadávání veřejných zakázek), 18 (Statistika) a 32 (Finanční kontrola). EU v tomto ohledu zdůrazňuje, že Černá Hora musí včas a přesvědčivě provádět doporučení uvedená ve zprávě Komise o Černé Hoře z roku 2021.

EU velmi oceňuje plný soulad Černé Hory se zahraniční a bezpečnostní politikou EU, včetně omezujících opatření EU v návaznosti na nevyprovokovanou agresi Ruska vůči Ukrajině. EU rovněž vítá, že Černá Hora důrazně podporuje iniciativy EU v rámci OSN v reakci na tuto agresi, mezinárodní právo a mezinárodní řád založený na pravidlech. To jasně svědčí o strategické orientaci této země a jejím odhodlání dosáhnout cíle, jímž je přistoupení k EU. EU očekává, že 100% soulad bude pokračovat. Vítá úsilí, které již bylo vynaloženo při uplatňování sankcí, a vybízí Černou Horu, aby i nadále činila nezbytné kroky k plnému uplatňování přijatých omezujících opatření. Výrazný impuls tomuto regionu poskytuje hospodářský a investiční plán EU pro západní Balkán, který obnáší granty a záruky ve výši 9 miliard EUR, jimiž mají být v nadcházejících deseti letech mobilizovány investice až do výše 20 miliard EUR. Uvedený plán může podnítit dlouhodobé sociálně-ekonomické oživení a konkurenceschopnost tohoto regionu, podpořit jeho zelenou a digitální transformaci, posílit udržitelnou dopravu a konektivitu, regionální integraci a obchod, čímž rovněž posílí spolupráci a sbližování s EU. V zájmu maximalizace potenciálního dopadu plánu je zapotřebí, aby partneři ze západního Balkánu rozhodným způsobem provedli hospodářské a sociální reformy a posílili právní stát a kapacity veřejné správy.

EU je největším poskytovatelem finanční pomoci Černé Hoře. EU Černou Horu vybízí, aby v návaznosti na přijetí právního rámce pro nástroj předvstupní pomoci (NPP) III, který je hlavním zdrojem financování, urychlila přípravu propracovaných a udržitelných projektů. V případě NPP III na rok 2021 bude Černá Hora moci využívat roční program s finančními prostředky ve výši 34,21 milionu EUR. Tato částka ve srovnání s malým počtem obyvatel země činí Černou Horu jedním z příjemců s nejvyšší finanční pomocí EU na obyvatele na světě.

Politická kritéria

EU konstatuje, že Černá Hora i nadále v dostatečné míře plní **politická kritéria**.

EU bere na vědomí, že v Černé Hoře je veřejný politický závazek orgánů ohledně strategického směřování této země k EU a jejich odhodlání pokračovat v procesu přistoupení pravidelně a soustavně uváděn jako klíčová priorita země a obecně se odráží v příslušných politických rozhodnutích.

Pokud jde o **fungování demokratických institucí**, EU zdůrazňuje, že očekává silné politické odhodlání, skutečnou angažovanost a dosažení konsensu všemi příslušnými orgány a aktéry při provádění reformního programu Černé Hory.

EU vítá skutečnost, že v dubnu 2022 byla sestavena nová vláda. EU se zájmem očekává spolupráci se všemi politickými aktéry a institucemi, která bude v konstruktivním duchu pokračovat v reformách souvisejících s EU. EU očekává, že vláda splní očekávání občanů ohledně pokroku v procesu přistoupení k EU, a vítá strategickou prioritu nové vlády spočívající v urychlení jednání o přistoupení této země k EU. EU znovu zdůrazňuje význam politické rozpravy v parlamentu a zapojení se do konstruktivní koordinace všech příslušných legislativních iniciativ. Za to nesou odpovědnost všichni političtí aktéři.

EU připomíná, že dosud nebylo dokončeno provádění doporučení OBSE/ODIHR ohledně komplexní reformy za účelem harmonizace volebního právního rámce a regulace všech klíčových aspektů voleb, a to prostřednictvím inkluzivního procesu, s dostatečným předstihem před příštími volbami. Naléhavě vyzývá parlament, aby se zapojil do transparentního, rozhodného a inkluzivního dialogu o provádění zbývajících doporučení OBSE/ODIHR.

EU vítá skutečnost, že je uznávána a na politické úrovni prosazována úloha **organizací občanské společnosti** v procesu přistoupení, zdůrazňuje však, že je třeba ji v praxi dále posílit.

EU připomíná, že prioritou pro další celkový pokrok v přístupových jednáních je splnění prozatímních kritérií stanovených v **kapitolách 23 a 24**. Bere na vědomí, že Černá Hora pokračovala v provádění akčních plánů pro splnění kapitol 23 a 24 a dalších strategických dokumentů v oblasti právního státu. Vítá skutečnost, že Černá Hora pracuje na řešení otázek zdůrazněných ve zprávě Evropské komise o Černé Hoře za rok 2021 a na mezivládní konferenci, která se konala v prosinci 2021, mimo jiné v kritických oblastech svobody projevu a svobody sdělovacích prostředků, boje proti korupci a organizované trestné činnosti, jakož i potřeby zachovat dřívější úspěchy reformy soudnictví. EU vybízí k zintenzivnění práce na reformách s jasným zaměřením na známé kritické nedostatky a k důkladnému plánování této práce, přičemž je i nadále odhodlána poskytovat pomoc.

Pokud jde o **soudnictví**, EU vítá skutečnost, že došlo k několika dlouho očekávaným jmenováním soudců na vysoké úrovni, což zvýšilo stabilitu soudnictví a umožnilo přiblížit se plně funkčnímu soudnímu systému schopnému jednat nezávisle a bez zvláštních zájmů a vnějšího vlivu. Paří sem též skutečnost, že parlament v prosinci 2021 jmenoval pět členů Rady státního zastupitelství, kteří nejsou státními zástupci, což radě umožnilo obnovit její fungování a jednomyslně jmenovat nového úřadujícího nejvyššího státního zástupce. EU rovněž oceňuje, že Rada pro soudnictví jmenovala jedenáct soudců Nejvyššího soudu. EU dále vítá jmenování nového nejvyššího zvláštního státního zástupce, jenž přináší stabilitu úřadu zvláštního státního zástupce, který je klíčovým soudním a donucovacím orgánem. V neposlední řadě bere EU na vědomí, že do Rady pro soudnictví byli zvoleni čtyři soudci, kteří se ujmou funkce, jakmile skončí mandát současných členů rady.

EU však připomíná, že se stále čeká na jmenování několika klíčových soudců, která vyžadují kvalifikovanou většinu v parlamentu, včetně čtyř členů Rady pro soudnictví, kteří nejsou soudci, stálého nejvyššího státního zástupce a tří soudců Ústavního soudu. EU naléhavě vyzývá parlament, aby se v tomto ohledu zapojil do transparentního, rozhodného a inkluzivního dialogu. EU Černou Horu vyzývá, aby zajistila, že budou na základě zásluh jmenováni jednotlivci, kteří jsou schopni jednat nezávisle bez nepatřičného politického vlivu.

EU vyjadřuje politování nad tím, že při provádění klíčových reforem soudnictví nebylo dosaženo pokroku. Pokud jde o dosahování výsledků v oblasti *nezávislosti, profesionality a odpovědnosti* v soudnictví, bylo dosaženo omezeného pokroku, přičemž tyto oblasti je třeba dále posílit, mimo jiné prováděním příslušného ústavního a právního rámce a přijetím legislativních změn v souladu s evropskými standardy a osvědčenými postupy. Aby nedošlo ke zvrácení dobrého pokroku dosaženého v minulosti, EU Černou Horu vyzývá, aby se zabývala věcnou stránkou všech zbývajících doporučení Benátské komise a Skupiny států proti korupci (GRECO), a to na základě rozsáhlého a inkluzivního konzultačního procesu.

Je třeba posílit *účinnost soudnictví*. EU očekává, že Černá Hora zlepší systémy řízení lidských zdrojů, financí, informačních a komunikačních technologií a infrastruktury, přijme novou strategii racionalizace soudní sítě a provede strategii v oblasti informačních a komunikačních technologií pro soudnictví.

V oblasti **vnitrostátního řešení válečných zločinů** EU vítá pokračující provádění strategie pro stíhání *válečných zločinů*, jakož i dobrou spolupráci se sousedními zeměmi a Mezinárodním reziduálním mechanismem OSN pro trestní tribunály (IRMCT). EU však připomíná, že vyšetřování a rozhodování v případech válečných zločinů i nadále čelí určitým právním a praktickým překážkám, které brání účinnému vyšetřování, stíhání, souzení a trestání válečných zločinů v souladu s mezinárodními normami, a vyzývá Černou Horu, aby tyto překážky odstranila.

Pokud jde o **svobodu sdělovacích prostředků a svobodu projevu**, EU vítá posílení právního rámce pro účinnou ochranu novinářů a dalších pracovníků sdělovacích prostředků před hrozbami a útoky v návaznosti na změny trestního zákoníku a nedávné úsilí o přezkoumání starých případů. EU očekává, že pokud jde o útoky a hrozby, včetně starých případů, Černá Hora zajistí úplné a účinné navazující kroky justice. EU bere na vědomí, že veřejnoprávní vysílání RTCG zavedlo pluralističtější redakční politiku, a připomíná, že je třeba trvale usilovat o zajištění toho, aby tato politika splňovala nejvyšší standardy nezávislosti a profesionality. EU Černou Horu vybízí, aby dokončila revizi právního a politického rámce v oblasti sdělovacích prostředků, včetně přípravy návrhu strategie pro oblast sdělovacích prostředků, která má potenciál usnadnit široký a inkluzivní dialog se zúčastněnými stranami v této oblasti.

Pokud jde o **předcházení korupci**, EU Černou Horu vybízí, aby pokračovala v pozitivním trendu ve výsledcích Agentury pro předcházení korupci, a očekává trvalé úsilí o zajištění její integrity, neustrannosti a odpovědnosti v souladu s doporučeními hodnotících misí, které se uskutečnily v letech 2019 a 2021.

V oblasti **boje proti korupci** EU očekává zlepšení výsledků vyšetřování, obžalob a soudních rozhodnutí v boji proti korupci a korupci na vysoké úrovni, včetně finančního vyšetřování, zajištění a konfiskace majetku, s cílem zajistit důvěryhodnou reakci trestního soudnictví. EU bere na vědomí vyšetřování nových případů korupce na vysoké úrovni, které v roce 2022 zahájil úřad zvláštního státního zástupce, a vítá veškeré úsilí, jež má za cíl přijmout jednoznačná opatření proti pochybením.

Pokud jde o **základní práva**, EU vítá, že Černá Hora plní své závazky vyplývající z mezinárodních nástrojů a právních předpisů v oblasti lidských práv, konstatuje však, že stále přetrvávají problémy při účinném provádění. Je třeba dále zlepšit efektivnost vyšetřování nadměrného užívání síly ze strany donucovacích orgánů a trestných činů z nenávisti. Naléhavě vyzýváme Černou Horu, aby napravila nedávné případy etnicky a nábožensky motivovaných útoků, trestných činů z nenávisti a nenávistných verbálních projevů, které nadále přibývají.

Připomínáme, že genderově podmíněné násilí, zejména domácí násilí, zůstává závažným a přetrvávajícím problémem z hlediska trestné činnosti, společnosti a veřejného zdraví. Vyzýváme Černou Horu, aby v souladu se zprávou Expertní skupiny pro boj proti násilí na ženách a domácímu násilí (GREVIO) z roku 2018 výrazně zlepšila svůj právní rámec, mimo jiné urychlením provádění Istanbulské úmluvy, a to i zajištěním účinné multidisciplinární spolupráce v této oblasti a náležité podpory obětí.

EU připomíná, že Černá Hora musí obětem porušování lidských práv a trestných činů v této oblasti zajistit lepší přístup ke spravedlnosti. EU bere s uspokojením na vědomí posílení institucionálního a právního rámce pro další ochranu práv lesbických, gay, bisexuálních, transgender a intersexuálních osob (LGBTI), a to i pokud jde o partnerství osob stejného pohlaví. Připomíná však, že je třeba dále podporovat práva dítěte a práva příslušníků menšin a osob ve zranitelném postavení, jako jsou Romové, osoby se zdravotním postižením a LGBTI osoby, jakož i nediskriminační zacházení s nimi. EU zdůrazňuje, že je důležité dále zvýšit úsilí o prosazování genderové rovnosti a práv žen a dívek ve všech oblastech, jakož i různorodost.

EU je i nadále odhodlána prosazovat, chránit a naplňovat všechna lidská práva a usilovat o úplné a účinné provádění Pekingské akční platformy a akčního programu Mezinárodní konference o populaci a rozvoji, jakož i výsledků jejich hodnotících konferencí a v této souvislosti se bude nadále zasazovat o sexuální a reprodukční zdraví a práva. S ohledem na to EU znovu potvrzuje odhodlání prosazovat, chránit a uplatňovat právo každého jednotlivce na plnou kontrolu nad záležitostmi souvisejícími s jeho sexualitou a sexuálním a reprodukčním zdravím a právo o nich svobodně a odpovědně rozhodovat, bez diskriminace, nátlaku a násilí. EU dále zdůrazňuje, že je zapotřebí všeobecný přístup ke kvalitním a dostupným komplexním informacím o sexuálním a reprodukčním zdraví a ke vzdělávání, včetně komplexní sexuální výchovy, jakož i ke službám zdravotní péče.

V oblasti **občanských práv** vyjadřuje EU politování nad tím, že navzdory dříve oznámenému rozhodnutí ukončit program ekonomického občanství v roce 2021 vláda tento program prodloužila o dalších 12 měsíců a nedávno snížila požadavky na získání tohoto občanství. EU připomíná, že tento program představuje rizika, jako je praní peněz, daňové úniky, financování terorismu, korupce a pronikání organizované trestné činnosti. EU Černou Horu naléhavě vyzývá, aby tento režim co nejdříve s konečnou platností ukončila. EU bude tento proces pozorně sledovat.

Pokud jde o oblast **práva, svobody a bezpečnosti**, EU vítá pokračující úsilí Černé Hory o dosažení souladu s *acquis* EU a o zlepšení účinnosti trestního vyšetřování organizované trestné činnosti. Některá z doporučení uvedených ve zprávě o Černé Hoře za rok 2021 byla vyřešena.

V oblasti **migrace a azylu** EU vítá brzké přijetí a provádění mechanismu dočasné ochrany ukrajinských občanů, kteří uprchli před válkou, a bere na vědomí úsilí Černé Hory o přijetí vysokého počtu ukrajinských uprchlíků. EU konstatuje, že doba zpracování žádostí o mezinárodní ochranu byla zkrácena. Vítá přijetí nové strategie pro migraci a opětovné začlenění navracených osob a posílenou spolupráci Černé Hory s Evropskou migrační sítí a Agenturou EU pro otázky azylu. EU Černou Horu vyzývá, aby pokračovala v úsilí o posílení své kapacity v této oblasti, a to modernizací svého systému registrace migrantů a navýšením lidských a materiálních zdrojů určených pro správu hranic, azyl a přijímání.

EU konstatuje, že vízová politika Černé Hory stále není plně v souladu se seznamem EU uvádějícím země, jejichž státní příslušníci potřebují vízum, a vyzývá Černou Horu, aby přijala konkrétní opatření k zajištění dalšího sbližování, zejména pokud jde o třetí země, které pro EU představují riziko nelegální migrace nebo bezpečnostní rizika.

EU vítá neustálý pokrok Černé Hory v **boji proti organizované trestné činnosti**, zejména zřízením centralizovaného rejstříku bankovních účtů, posílením kapacit policie a zlepšením její profesionality, a zahájení prvního společného vyšetřovacího týmu se třetí zemí. EU bere na vědomí, že došlo k zatčení některých klíčových osobností organizovaných zločineckých skupin a k rekordnímu počtu zabavení drog. EU vítá zvýšený počet pravomocných odsouzení v případech organizované trestné činnosti, mimo jiné v oblasti obchodování s lidmi. EU však konstatuje, že je třeba posílit výsledky v oblasti pašování tabáku a praní peněz, spolupráci s Evropským monitorovacím centrem pro drogy a drogovou závislost, využívání finančních vyšetřování a kapacitu pro konfiskaci výnosů z trestné činnosti. EU Černou Horu naléhavě vyzývá, aby i nadále řešila některé horizontální systémové nedostatky svého systému trestního soudnictví včetně způsobu, jakým jsou případy organizované trestné činnosti řešeny u soudů. To bude vyžadovat politiku ukládání trestů, která bude mít větší odrazující účinek, a revizi využívání dohod o vině a trestu v případech organizované a závažné trestné činnosti.

EU vítá posílení strategického a institucionálního **rámce pro prevenci násilného extremismu a boj proti němu**. Naléhavě vyzývá Černou Horu, aby pokračovala v provádění společného akčního plánu pro boj proti terorismu pro oblast západního Balkánu.

V oblasti **veřejné správy** EU vítá pokrok, jehož bylo dosaženo v oblasti správy veřejných financí, i pokud jde o transparentnost rozpočtu. EU vítá přijetí nové strategie reformy veřejné správy a zdůrazňuje, že je důležité, aby Černá Hora přijala novou strategii řízení veřejných financí. Vyjadřuje politování nad tím, že změnami zákona o státních úřednících a státních zaměstnancích, které byly přijaty v lednu 2021 z podnětu parlamentu, se snížily požadavky na nábor státních zaměstnanců na základě zásluh, jejich způsobilosti a nezávislosti. EU vybízí Černou Horu, aby urychleně pokročila se jmenováním nových pracovníků do vyjednávacích struktur a zachovala si zkušené zaměstnance v záležitostech souvisejících s procesem přistoupení k EU v mnoha odvětvích. Dodržování zásady zásluh a účinné odpolitizování veřejné služby, optimalizace státní správy a účinné provádění manažerské odpovědnosti bude vyžadovat silnou politickou vůli. V tomto ohledu je relevantní i situace státních podniků. EU naléhavě vybízí Černou Horu, aby zajistila řádné provádění inkluzivních veřejných konzultací s cílem zlepšit účast občanů a občanské společnosti na tvorbě politik a aby se účinně zabývala přenesením rozhodovacích pravomocí a manažerskou odpovědností. EU připomíná, že zajištění přístupu k informacím má zásadní význam pro zajištění větší transparentnosti a odpovědnosti veřejné služby, a zdůrazňuje, že je třeba přijmout a provádět nový právní rámec pro přístup k informacím v souladu se zásadami veřejné správy.

EU vítá konstruktivní závazek Černé Hory k udržování **dobrých sousedských vztahů a regionální spolupráci**, které tvoří zásadní součást procesu evropské integrace Černé Hory a přispívají ke stabilitě, usmíření a prostředí příznivému pro řešení otevřených dvoustranných otázek a dědictví minulosti. EU bere na vědomí, že Černá Hora podepsala dvoustrannou úmluvu o regionální spolupráci podle článku 15 dohody o stabilizaci a přidružení se všemi partnery, kteří mají platnou dohodu o stabilizaci a přidružení. EU podporuje společný regionální trh, který vedoucí představitelé zemí západního Balkánu otevřeli na summitu v Sofii v listopadu 2020, a připomíná, že pro plné využití potenciálu tohoto regionu a hospodářského a investičního plánu bude i nadále zásadní plně inkluzivní regionální spolupráce stanovená v akčním plánu pro společný regionální trh.

EU navíc vyjadřuje Černé Hoře velké uznání za její důslednou spolupráci v zahraničněpolitických otázkách, a zejména za to, že postupuje nadále plně v souladu se **společnou zahraniční a bezpečnostní politikou** EU. Vítá příspěvek Černé Hory k misím a operacím EU SBOP.

Připomíná, že dvoustranná dohoda se Spojenými státy americkými o imunitě uzavřená roku 2007 není v souladu se společným postojem EU o integritě Římského statutu ani se souvisejícími hlavními zásadami EU týkajícími se dvoustranných dohod o imunitě a že Černá Hora musí s uvedeným postojem EU dosáhnout souladu.

Hospodářská kritéria

EU vítá skutečnost, že Černá Hora dne 31. ledna 2022 předložila svůj program hospodářských reforem. EU v této souvislosti konstatuje, že hospodářské důsledky útočné války Ruska vůči Ukrajině mohou vést k tomu, že makrofiskální scénáře představené v programu hospodářských reforem budou zastaralé. Upozorňuje na společné závěry ze zasedání v rámci hospodářského a finančního dialogu mezi Radou ECOFIN a zeměmi západního Balkánu a Tureckem, přijaté dne 24. května 2022. Vyzývá Černou Horu, aby přijala opatření navazující na politické pokyny obsažené v těchto závěrech, a to v plném rozsahu a včas.

EU konstatuje, že po nejhlubší recesi v Evropě v roce 2020 zaznamenala ekonomika Černé Hory v roce 2021 velmi silný dvouciferný růst (12,4 %), úrovně před pandemií však zcela nedosáhla. Oživení cestovního ruchu v roce 2021 díky znovuotevření hranic země mělo pozitivní dopad na všechny související služby. Zvýšení počtu návštěvníků na přibližně 70–80 % ve srovnání s úrovní před pandemií rovněž vedlo k částečnému oživení soukromé spotřeby a zvýšení dovozu. Navzdory státním podpůrným opatřením na zachování pracovních míst však byly podmínky na trhu práce stále ovlivněny negativními dopady pandemie. V důsledku toho zaměstnanost od vypuknutí pandemie v březnu 2020 do června 2021 meziročně klesla.

EU vyjadřuje uznání příslušným orgánům za jejich včasnou a cílenou politickou reakci na krizi, která byla přizpůsobena vývoji situace. Rovněž vyjadřuje uznání vládě za hospodářské oživení, které bylo zaznamenáno od druhého čtvrtletí roku 2021. EU zároveň zdůrazňuje, že oživení po pandemii COVID-19 bude záviset na trvalém úsilí vlády o omezení veřejných výdajů, snížení schodku a uvedení veřejných financí (a hospodářství jako celku) na udržitelnou cestu. Jelikož hospodářství Černé Hory zasáhly i hospodářské dopady války Ruska proti Ukrajině, bude toto úsilí o to důležitější.

EU Černou Horu vybízí, aby řešila klíčové střednědobé výzvy v oblasti konkurenceschopnosti a dlouhodobého růstu diverzifikací hospodářství, zlepšením regulačního prostředí, přijetím účinných opatření v boji proti neformální ekonomice a zvýšením zaměstnanosti, zejména v případě dlouhodobě nezaměstnaných, žen a mladých lidí. EU zdůrazňuje význam digitalizace veřejného sektoru pro zlepšení jeho účinnosti, včetně zajištění interoperability příslušných databází v souvislosti s vytvářením pracovních míst a zdaněním, optimalizací rozsahu a reformami veřejné správy a ekologickou transformací v této souvislosti.

Poukazuje na to, že pro zajištění udržitelného hospodářského růstu je klíčový právní stát. Předpokladem pro zajištění prostředí příznivého pro investice a podnikání jsou účinné a nezávislé systémy soudnictví zajišťující právní jistotu pro společnosti a investory, včasné vymáhání smluvních závazků a transparentnost při tvorbě právních předpisů.

EU Černou Horu dále vyzývá, aby zajistila, že veškeré hospodářské činnosti financované ze zahraničí budou respektovat hodnoty, normy a standardy EU, a to zejména v klíčových oblastech, jako je právní stát, zadávání veřejných zakázek, životní prostředí, energetika, infrastruktura a hospodářská soutěž.

Acquis EU

EU vítá pokrok, kterého Černá Hora dosáhla v harmonizaci svých právních předpisů s *acquis* EU a v plnění závazků, které pro ni vyplývají z ustanovení o obchodu a obchodních záležitostech obsažených v dohodě o stabilizaci a přidružení.

EU bere na vědomí, že Černá Hora pokračuje v provádění priorit souvisejících s **vnitřním trhem**. EU konstatuje, že pokrok ve sbližování právních předpisů v oblasti **volného pohybu zboží** s *acquis* byl omezený, neboť některé důležité legislativní akty nebyly přijaty. EU znovu opakuje, že je důležité, aby Černá Hora zajistila dostatečné lidské a finanční zdroje pro své orgány dozoru nad trhem, normalizační a akreditační orgány a aby se černoehorský Normalizační institut stal řádným členem příslušných evropských výborů (CEN/CENELEC). Vyzývá rovněž Černou Horu, aby zajistila provádění a prosazování právních předpisů v oblasti nakládání s chemickými látkami a regulačního rámce EU.

Pokud jde o **právo usazování a volný pohyb služeb**, bylo dosaženo značného pokroku v elektronické registraci společností, přičemž zřízení jednotného kontaktního místa se ještě připravuje. Černá Hora by měla pokračovat v provádění národního plánu pro rozvoj kvalifikací u regulovaných povolání. Pokud jde o poštovní služby, je ještě třeba dosáhnout plného souladu s *acquis* EU. Černá Hora přijala akční plán provádění strategie pro rozvoj poštovních služeb na období 2021–2022.

EU vítá značný pokrok, jehož bylo dosaženo v oblasti **zadávání veřejných zakázek**, pokud jde o zlepšení systému opravných prostředků, provádění právních předpisů upravujících partnerství veřejného a soukromého sektoru a zadávání veřejných zakázek a regulaci pravidel pro zadávání veřejných zakázek v oblasti obrany a bezpečnosti. Zavedení nového elektronického systému pro zadávání veřejných zakázek v roce 2021 představuje velký krok vpřed, který přispěje k transparentnosti a účinnosti postupů zadávání veřejných zakázek. EU vyzývá Černou Horu, aby dále rozvíjela elektronický systém zadávání veřejných zakázek a plně dodržovala zásady EU pro zadávání veřejných zakázek při udělování koncesí na provozování letišť v Černé Hoře. V oblasti **práv duševního vlastnictví** byla spolupráce dotčených orgánů v důsledku pandemie COVID-19 omezena a nyní by měla být znovu zintenzivněna. Ve sbližování s *acquis* bylo dosaženo pokroku, pokud jde o patenty, obchodní tajemství a oblast autorského práva a práv s ním souvisejících, proces je však ještě třeba dokončit. Je třeba pokračovat v posilování správních kapacit. Na přijetí nové národní strategie v oblasti duševního vlastnictví se čeká.

EU bere na vědomí, že Černá Hora nadále dosahovala pokroku v oblasti **hospodářské soutěže**. Pokud jde o antimonopolní opatření a fúze, nezávislý orgán pro hospodářskou soutěž a státní podporu (Agentura na ochranu hospodářské soutěže), musí plně využívat svých donucovacích pravomocí, provádět více kontrol na místě a dále podporovat využívání své politiky shovívavosti jako prostředku k odhalování kartelů. Schopnost soudů řešit složité případy v oblasti hospodářské soutěže je třeba ještě výrazně posílit, což by nakonec mělo pozitivní dopad na žádosti o shovívavost. Pokud jde o státní podporu, zlepšila se úroveň provádění a prosazování právních předpisů a je třeba, aby zůstala přední prioritou, neboť donucovací kapacita je i nadále nedostatečná. Agentura na ochranu hospodářské soutěže by měla vyvinout velké úsilí v oblasti nábory nových zaměstnanců a souvisejícího budování kapacit. Parlament Černé Hory na základě doporučení Agentury na ochranu hospodářské soutěže přijal dočasný rámec pro opatření státní podpory, který má podpořit hospodářství v souvislosti s šířením onemocnění COVID-19 a který je v souladu s rámcem EU. Byly zřízeny obecné i zvláštní registry státní podpory pro podporu *de minimis* a opatření související s pandemií COVID-19, což zvyšuje transparentnost. Černá Hora musí zajistit, aby orgány poskytující podporu požádaly orgán pro státní podporu o schválení případné podpory ještě před jejím poskytnutím. Jestliže byla státní podpora poskytnuta bez tohoto předchozího schválení, Agentura na ochranu hospodářské soutěže tuto podporu následně přezkoumala a posoudila její slučitelnost. Vydala tři záporná stanoviska k podpoře pro společnost Montenegro Airlines, která ukončila činnost v prosinci 2020, a prokázala, že dosahuje lepších výsledků. Černá Hora musí zajistit, aby Agentura na ochranu hospodářské soutěže měla přístup ke všem potřebným informacím, aby mohla uplatňovat *acquis* týkající se státní podpory. Patří sem velké projekty uskutečňované ve spolupráci se třetími zeměmi, jako např. dálnice Bar-Boljare, které musí splňovat ustanovení o státní podpoře v rámci dohody o stabilizaci a přidružení.

Pokud jde o **finanční služby**, EU oceňuje pokrok, jehož bylo za účelem harmonizace již dosaženo, uvádí však, že pro dosažení souladu se stávajícím *acquis* v této oblasti a pro jeho provádění je zapotřebí vynaložit další výrazné úsilí. Vítá dokončení nezávislého přezkumu kvality aktiv v bankovním systému a konstatuje, že bankovní systém v zemi je i nadále stabilní.

Co se týče **informační společnosti a sdělovacích prostředků**, bylo dosaženo pokroku zejména v oblasti elektronických komunikací a informačních technologií, mimo jiné v budování sítě budoucnosti 5G a dalšímu snížení poplatků za roaming v regionu od 1. července 2021. Byl přijat nový strategický rámec pro digitální transformaci. Černá Hora musí posílit svou správní kapacitu k prosazování *acquis* EU, dokončit sbližování právních předpisů, zejména pokud jde o audiovizuální média, zajistit provozní nezávislost regulačních orgánů pro sdělovací prostředky a veřejnoprávního vysílání a dosáhnout pokroku při udělování pravomocí regulační agentuře pro elektronická média k ukládání sankcí. Bude třeba zajistit soudržnost legislativního rámce pro sdělovací prostředky a vést legislativní proces inkluzivním a transparentním způsobem a v dialogu se všemi příslušnými zúčastněnými stranami.

EU Černou Horu vybízí, aby pokračovala v provádění svého akčního plánu pro sbližování, provádění a prosazování *acquis* v oblasti **zemědělství a rozvoje venkova** a aby přijala novou strategii pro příští období, která začlení prvky pilíře udržitelných potravinových systémů zelené agendy. Černá Hora pokročila v provádění předvstupního programu EU pro rozvoj venkova (IPARD II) prostřednictvím dalších výzev a pověření v souvislosti s opatřeními v rámci IPARD a měla by provádění dále zintenzivnit. EU bude i nadále poskytovat finanční pomoc a odborné znalosti v rámci IPARD III.

EU bere na vědomí výrazný trvalý pokrok v oblasti **bezpečnosti potravin a veterinární a rostlinolékařské politiky**. Revidovaná strategie pro sbližování s *acquis* EU a jeho provádění byla realizována podle harmonogramu. Pokračovalo provádění vnitrostátních programů na zlepšení kvality syrového mléka a na modernizaci potravinářských zařízení podle norem EU, přičemž více než 50 % potravinářských podniků nyní splňuje požadavky. Očkování bylo úspěšně ukončeno, což přispělo k eradikaci katarální horečky ovcí a vztekliny v tomto regionu a v EU.

Pokud jde o oblast **rybolovu**, bere EU na vědomí, že Černá Hora pokračovala v provádění svého akčního plánu pro sbližování s *acquis* EU, jeho provádění a prosazování, a vybízí Černou Horu, aby dokončila přípravu nové strategie v oblasti rybolovu a akvakultury a souvisejícího akčního plánu.

Na přijetí důležitého právního rámce parlamentem se čeká. Pokračovaly činnosti v oblasti inspekce a kontroly, včetně činností zaměřených na zastavení všech forem nezákonného rybolovu.

Do provozu bylo plně uvedeno nové nejmodernější inspekční plavidlo. Černá Hora pokračovala ve své aktivní úloze na mezinárodní úrovni, například v Generální komisi pro rybolov ve Středozemním moři (GFCM) a v provádění strategie EU pro jadransko-jónský region (EUSAIR).

Pokud jde o odvětví **dopravy**, EU vyjadřuje politování nad tím, že nebylo dosaženo žádného pokroku a že klíčové reformy nebyly provedeny. To se týká mimo jiné úsilí o vytvoření nezávislého regulačního a bezpečnostního orgánu v odvětví železniční dopravy a získání plného členství v Pařížském memorandu o porozumění o státní přístavní inspekci.

Pokud jde o **energetiku**, EU konstatuje, že navzdory celkovému pokroku, jehož bylo dosud dosaženo, se reformy v posledních letech zpozdily a mnoho právních iniciativ dosud nebylo přijato. Projednávání některých návrhů bylo zahájeno již v roce 2015, například zákon o bezpečnosti dodávek ropných produktů a zřízení orgánu pro správu zásob povinných zásob ropy, přičemž oba tyto návrhy jsou v současné hospodářské situaci zásadní. Pokrok v této oblasti je podmíněn přijetím a prováděním těchto a dalších projednávaných právních aktů. Kromě toho je třeba přednostně přijmout důležitá rozhodnutí, jako jsou rozhodnutí týkající se plánů na budoucí postupné ukončení provozu tepelné elektrárny Pljevlja.

Co se týče **zdanění**, EU vítá významný pokrok, jehož bylo dosaženo při provádění Rámcové úmluvy WHO o kontrole tabáku, pokud jde o označování tabákových výrobků a alkoholických nápojů známkami pro kontrolu spotřební daně. Konstatuje však, že provádění akčního plánu k řešení otázek, na které upozornila analýza nástrojů pro diagnostické posuzování daňové správy, bylo omezené. EU Černou Horu rovněž vybízí, aby dosáhla dalšího pokroku v rušení osvobození od DPH a dalších daňových výjimek, které nejsou v souladu s *acquis* EU, a aby dále rozvíjela kapacity daňové a celní správy a zamezila odlivu kvalifikovaných a vyškolených pracovníků.

Pokud jde o oblast **cel**, EU Černou Horu vybízí, aby dokončila přípravy na přistoupení k Úmluvě o společném tranzitním režimu zavedením počítačového tranzitního systému slučitelného s EU. Vyzývá rovněž Černou Horu, aby pečlivě sledovala dopad reorganizace celní správy na harmonogramy probíhajících celních programů a budování kapacit v této oblasti. Je třeba zabránit dalším prodlevám. Přetrvávají problémy při omezování nezákonného obchodu s tabákovými výrobky ve svobodném pásmu přístavu Bar. Rozhodnutí z roku 2021 zakázat skladování tabákových výrobků ve svobodném pásmu je krokem správným směrem, ale samo o sobě nestačí. Významnou výzvou je například i nadále stávající režim tranzitu tabákových výrobků. EU vítá pokračující úsilí Černé Hory o rozvoj mezinárodní spolupráce v tomto ohledu.

Pokud jde o **statistiku**, EU konstatuje, že pokračovala práce na harmonizaci statistické metodiky se standardy EU a předávání většího množství údajů Eurostatu, konstatuje však, že nedochází k předávání některých základních souborů údajů o veřejných financích. V této oblasti, ale i obecněji, je spolupráce mezi hlavními subjekty zpracovávajícími statistiky klíčovým předpokladem pro úspěšné sbližování Černé Hory s *acquis* EU. EU rovněž konstatuje, že je třeba se zabývat nedostatečnými finančními a lidskými zdroji Statistického úřadu Černé Hory (Monstat) a chybějícími odbornými znalostmi v některých oblastech. EU proto Černou Horu vybízí, aby posílila lidské a finanční zdroje Monstatu a dále sladila s Evropským systémem účtů (ESA) 2010, včetně poskytování údajů o statistice veřejných financí a postupu při nadměrném schodku. Zdůrazňuje, že je důležité respektovat profesionální nezávislost Monstatu, a připomíná závazek Černé Hory k politickému nevměšování se do oficiálních statistik. Poukazuje na to, že je třeba, aby Černá Hora uspořádala vnitrostátní sčítání lidu, domů a bytů v souladu s požadavky a doporučeními EU.

EU konstatuje, že pandemie má i nadále významný dopad na trh práce. Pokud jde o **sociální politiku a zaměstnanost**, EU Černou Horu vybízí, aby účinně prováděla pracovní právo a dále sladřovala tuto oblast s *acquis*, zejména v oblasti boje proti diskriminaci. EU vítá úsilí, které bylo dosud vynaloženo při zavádění záruk pro mladé lidi v Černé Hoře, a vybízí k dalšímu úsilí o jejich provádění. Prioritou zůstávají fakticky podložené, dobře navržené aktivní politiky na trhu práce, zejména politiky zaměřené na ženy, mladé lidi, osoby se zdravotním postižením, menšiny a zranitelné osoby zasažené pandemií, včetně Romů a Egypt'anů. V tomto ohledu EU Černou Horu vyzývá, aby pokračovala v reformě systému sociální ochrany, aby mohl plnit své cíle a zajišťoval ochranu nejzranitelnějším osobám, přičemž je třeba mít na paměti aktivační vlastnosti systému sociální ochrany na trhu práce, a aby se zabývala otázkou deinstitucionalizace.

Pokud jde o **vědu a výzkum**, EU Černou Horu vybízí, aby i nadále čerpala ze své účasti v programu Horizont Evropa s cílem dosáhnout užší spolupráce mezi průmyslem a veřejným sektorem výzkumu. EU znovu zdůrazňuje, že je důležité usilovat o zvýšení investic do výzkumu (se zvláštním zaměřením na zvýšení investic soukromého sektoru) a zároveň zlepšit sběr statistických údajů o výzkumu, vývoji a inovacích. EU Černou Horu vybízí, aby zajistila aktivnější využití strategie pro inteligentní specializaci při podpoře konkurenceschopnosti a růstu v celé zemi.

Konstatuje, že pandemie COVID-19 měla závažný dopad na odvětví **vzdělávání**, jehož reakce se zaměřila na zachování kontinuity prostřednictvím distančního vzdělávání, a vybízí Černou Horu, aby pokračovala v reformním úsilí na všech úrovních a posílila odvětvovou správu zaměřenou na poskytování účinnějších vzdělávacích služeb. Zdůrazňuje, že tato reformní opatření musí být doprovázena zajištěním funkčního systému monitorování a hodnocení. Kromě pokračující reformy vzdělávacích programů vítá EU praktickou odbornou přípravu na úrovni vysokoškolského vzdělávání a zvýšenou účast studentů i zaměstnavatelů na programu duálního vzdělávání v rámci odborného vzdělávání a přípravy, jakožto prostředku k řešení potřeb trhu práce EU vybízí k dalším iniciativám na posílení kvalitních základních a průřezových dovedností, podnikání a profesního poradenství a znovu zdůrazňuje, že aby mohli studenti dosahovat úspěchů, je důležitá odborná příprava a rozvoj učitelů. Připomíná, že je třeba posílit přístup ke službám předškolního vzdělávání a péče a jejich kvalitu a zdůrazňuje význam inkluzivního vzdělávání pro všechny dívky a chlapce. EU Černou Horu vyzývá, aby prosazovala hodnoty EU v celém svém vzdělávacím systému, zejména pluralismus, nepřipustnost diskriminace, toleranci, spravedlnost, solidaritu a genderovou rovnost.

Konstatuje, že Černá Hora dosáhla určité úrovně přípravy v oblasti **životního prostředí a změny klimatu**. Omezeného pokroku bylo dosaženo při dalším sblížování s *acquis* EU v oblasti ochrany přírody nebo při rozvoji vnitrostátního plánu v oblasti energetiky a klimatu v souladu s doporučeními Energetického společenství. Je třeba naléhavě řešit chybějící správní kapacity a finanční zdroje na celostátní a místní úrovni a nedostatečnou interinstitucionální koordinaci. EU Černou Horu vybízí, aby urychlila pokrok, zejména pak v otázkách týkajících se vody, odpadů, přírody a změny klimatu. V nadcházejících letech by Černá Hora měla zvýšit ambice v oblasti ekologické transformace, zajistit účinnou účast veřejnosti na rozhodování a systematicky začleňovat aspekty životního prostředí a změny klimatu do dalších odvětví, včetně cestovního ruchu a energetiky.

Pokroku bylo dosaženo v oblasti ochrany potenciální lokality sítě Natura 2000 a stanoviště ptáků Ulcinj Salina, kterému byl v roce 2019 udělen status lokality mezinárodního významu a jehož státní vlastnictví bylo vyjasněno v červenci 2021, přičemž udržitelné řízení se provádí ve spolupráci s Německem. EU zdůrazňuje, že je třeba zachovat a zlepšit stav chráněných oblastí a potenciálních lokalit sítě Natura 2000, zejména jezera Skadar a řeky Tara, které byly poškozeny výstavbou dálnice Bar-Boljare. Byl zastaven vojenský výcvik v pohoří Sinjajevina, které je součástí Biosférické rezervace UNESCO řeky Tara. Oblasti Platomuni, Katič a Stari Ulcinj byly v roce 2021 vyhlášeny jako první chráněné mořské oblasti v Černé Hoře. EU zdůrazňuje, že mořské druhy je třeba chránit například při seizmických průzkumech v rámci průzkumu ložisek ropy a zemního plynu. Pokroku bylo dosaženo v oblasti nakládání s průmyslovým odpadem (sanace skládek). EU bere na vědomí, že Energetické společenství zahájilo proti Černé Hoře řízení, neboť uhelná elektrárna Pljevlja pokračuje v provozu navzdory tomu, že podle *acquis* EU překročila povolený počet provozních hodin.

Vybízí Černou Horu, aby zajistila soudržnost vnitrostátní strategie v oblasti změny klimatu s rámcem politiky EU v oblasti klimatu a energetiky do roku 2030. V návaznosti na přijetí rámcového zákona o změně klimatu v roce 2019 a zavedení vnitrostátního systému obchodování s emisemi oxidu uhličitého v roce 2020 je stále zapotřebí pracovat na tom, aby bylo dosaženo souladu s *acquis* EU, a to i pokud jde o systém EU pro obchodování s emisemi (ETS) a nařízení o sdílení úsilí a mechanismus monitorování a podávání zpráv. V červenci 2020 přijala vláda třetí vnitrostátní zprávu o změně klimatu podle Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu a v prosinci 2021 třetí aktualizovanou zprávu o změně klimatu, která se předkládá každé dva roky. Zpráva z června 2021 pro přípravu aktualizovaných vnitrostátně stanovených příspěvků v rámci Pařížské dohody stanoví cíl pouze 5% zvýšení oproti předchozímu cíli 30% snížení emisí skleníkových plynů do roku 2030 a měl by být dále posílen. EU vítá přijetí vnitrostátního plánu pro přizpůsobení se změně klimatu v roce 2021 a se zájmem očekává jeho účinné provádění.

Co se týče **ochrany spotřebitele a zdraví**, bere EU na vědomí omezený pokrok Černé Hory v dosahování souladu právních předpisů s *acquis* EU. V souvislosti s ochranou spotřebitele EU zdůrazňuje potřebu dalšího sbližování, zejména pokud jde o práva spotřebitelů, spotřebitelské úvěry a alternativní řešení sporů. Černá Hora musí rovněž zajistit další harmonizaci s *acquis* EU v oblasti ochrany zdraví, zejména pokud jde o práva pacientů v přeshraniční zdravotní péči a látky lidského původu. EU Černou Horu naléhavě vyzývá, aby provedla *acquis* EU týkající se ochrany zdraví a zajistila pro něj nezbytnou kapacitu, zejména v oblasti kontroly tabáku.

Pokud jde o **finanční kontrolu**, EU bere na vědomí pokrok, jehož bylo dosaženo ve zlepšování kapacit a postupů státního kontrolního úřadu, jakož i vytvoření základu pro účinnější opatření navazující na doporučení auditu a pro otevřenější a transparentnější komunikaci s parlamentem a širokou veřejností. EU Černou Horu naléhavě vyzývá, aby zprovoznila jednotku centralizované kontroly rozpočtu na ministerstvu financí, řídila a posílila uplatňování manažerské odpovědnosti ve veřejné správě a dále sbližovala *acquis* EU v oblasti boje proti podvodům týkajícím se finančních zájmů Unie.

Předvstupní pomoc

EU vyzývá k dalšímu zintenzivnění spolupráce s vnitrostátními orgány při plánování a provádění fondů EU, zejména v oblasti základních principů, jako je právní stát, při současném využití všech dostupných způsobů provádění, včetně odvětvové rozpočtové podpory a záruk. EU zdůrazňuje, že bude v souladu s cíli politiky rozšíření poskytnuta pomoc za účelem splnění strategických priorit stanovených v programovém rámci NPP III a v plánu hospodářských investic.

Vyzývá Černou Horu, aby urychlila využívání všech fondů EU, zejména programů svěřených Černé Hoře v rámci nepřímého řízení. Příslušná opatření by měla zahrnovat řešení nedostatků v personálním obsazení a obměnách zaměstnanců, jakož i zlepšení monitorování a kontroly. EU zdůrazňuje, že v rámci NPP III bude využívání fondů EU v rámci nepřímého řízení s přijímající zemí sloužit především jako nástroj pro přípravu účinného řízení strukturálních fondů po přistoupení. S ohledem na urychlení provádění NPP III připomíná, že je třeba, aby Černá Hora vytvořila relevantní a propracovaný seznam projektů NPP III, zejména projektů zaměřených na priority hospodářského a investičního plánu. Důležitým nástrojem technické pomoci pro posílení kapacity pro přijímání a provádění právních předpisů EU zůstává twinning a spolupráce s členskými státy EU. Pokud jde o investiční plánování, EU připomíná svou nabídku pomoci Černé Hoře a zdůrazňuje, že veškeré kapitálové investice by měly splňovat normy a právní předpisy EU bez ohledu na jejich druh nebo zdroj financování, včetně investic v rámci mezivládních dohod, aby se zajistilo co nejúčinnější využívání veřejných zdrojů. EU zdůrazňuje význam koordinace dárců.

Černá Hora i nadále využívá výhody účasti na těchto programech EU s podporou z NPP: Erasmus+, Kreativní Evropa (složky Kultura a Media), Zaměstnanost a sociální inovace, Horizont 2020, Clo 2020, Fiscalis 2020, Program pro konkurenceschopnost podniků a malých a středních podniků (COSME). S využitím vlastních finančních prostředků se rovněž podílí na programu EU Spravedlnost.

3.2. Dvoustranné vztahy v rámci dohody o stabilizaci a přidružení

EU opětovně poukazuje na to, že základem vztahů mezi EU a Černou Horou zůstává i nadále dohoda o stabilizaci a přidružení v rámci procesu stabilizace a přidružení. EU vítá pozitivní výsledky Černé Hory při plnění jejích závazků vyplývajících z dohody o stabilizaci a přidružení.

Bod 4. Výměna názorů ohledně vývoje na západním Balkáně

Evropská unie a Černá Hora přistoupí k výměně názorů ohledně vývoje na západním Balkáně.
